Univ. prof. Dr. A. Mířička:

Ještě slovo k tiskové novele z r. 1924.

Bylo na snadě tuto repliku na článek Dra Emericha Poláka, vedoucího sekčního šéfa ministerstva spravedlnosti, uveřejněnou pod nadpisem »O Mířičkově kritice tiskové novely« v 7. a 8. sešitě tohoto časopisu, nadepsati: »O Polákově kritice mé kritiky tiskové novely«. Avšak jsa uvyklý dbáti i v polemice konvenčních forem a úrovně publikací vědeckých, zvolil jsem raději nadpis nahoře uvedený. Budu se snažiti zachovati naznačenou linii i v obsahu své repliky, ačkoli musím říci, že mně to forma i obsah citovaného článku činí hodně, hodně těžkým.

Tak hned výtka, že má kritika není plně objektivní. Kritika ne plně objektivní je kritika tendenční, především kritika osobní. Pochybuji, že nepředpojatý čtenář měl při čtení mého článku tento dojem. Ostatně osobní má kritika ani býti nemohla, neboť když jsem ji psal, nebylo mně ani známo, kteří vládní funkcionáři byli součinni při vzniku tiskové novely; mohli to přece býti i zástupcové ministerstva vnitra, které, jak známo, si vindikuje vedoucí slovo v zákonodárství tiskovém. Že zejména sám autor odpovědi byl spolučinným, zvěděl jsem teprve z jeho článku, ve kterém se přihlašuje jako jeden — a to nejstarší — ze čtyř původců »oněch as patnácti textů, ze kterých se na konec vykrystalisoval nynější zákon«, a odmítaje s hrdým gestem beneficium exceptionis plurium concubentium, bere na se sám celou odpovědnost. Tím zjednává si výhodnou posici otce, jemuž vždy se promine, nedá-li dopustiti na své dítko, ba i je-li slepý pro jeho vady.

Ale nejen že má kritika není plně objektivní, nabízí se dokázati v »odpovědi« autor její, nýbrž také, že není správná, že postrádá znalosti skutečného života, zejména poměrů politických, parlamentárních a obzvláště tiskových a že přeceňuje význam kriminalistické theorie. Vůči těmto těžkým výtkám bude zajisté shledáno pochopitelným, že nemohu se omeziti na to, abych zde stručně odkázal na odůvodnění své kritiky, a že mi nezbývá než rozebrati zevrubně důkazy, jimiž ony výtky jsou podepřeny. Nestranný čtenář nechť posoudí pak sám, zdali ono thema probandi, které si autor odpovědi vytýčil, nesvědčí o trochu příliš značné dávce sebevědomí.

Pominouti snad bych mohl to, co uvádí »odpověď« na mou poznámku, vztahující se na poněkud dlouhé pojmenování zákona. Nelze-li již dáti zákonu jméno zcela exaktní, (což je možno jen u zákonů s jednotnou materií, tvořící zaokrouhlený celek, pro který existuje přiléhavý termín technický), je věcí osobního vkusu, dá-li se přednost nepřesnému krátkému pojmenování či pojmenování sáhodlouhému, sice méně nepřesnému, ale přece jen také ne zcela přesnému. Pro případ, že se zvolí alternativa druhá, doporučuje se připojiti — podle vzoru rakouského — aspoň v závorce oficielní stručné pojmenování pro praktickou potřebu.

Autor »odpovědi« nese velmi těžce, že jsem element laický v kmetských soudech, zavedených tiskovou novelou, nazval pouhou dekorací. Kdo čte obšírné úvahy, kterými potírá tento můj výrok, má dojista dojem, že jsem zapřísáhlým odpůrcem instituce soudů kmetských, takže autor odpovědi je nucen k obhájení této instituce »vstoupiti do šranku a lámati kopí«. Avšak k tomu mé úvahy nezavdaly příčiny ni nejmenší. Kdo zná obsáhlou literaturu napsanou o tomto předmětě, ten ví, že je tu tak imposantní communis opinio ve prospěch soudů kmetských a v neprospěch porot, že ztráceti o tom slova znamená nositi sovy do Athen. Ale právě tak je shoda i v tom, že již ta okolnost, že soudcové z povolání, třeba počtem menším než kmeti, zasedají společně s nimi v témže sboru rozhodujícím o vině, trestu i všech ostatních otázkách, zaručuje soudcům z povolání přirozenou převahu elementu lépe vyzbrojeného, převahu sesílenou ještě tím, že i kmet musí odůvodniti své votum. Jestliže pak tisková novela dává soudcům z povolání i převahu početní — 3 soudcové proti 2 kmetům — jestliže nad to ještě jednoho z kmetů dává voliti žalobcem a druhého obviněným, zdali pak není odůvodněno to, co jsem řekl o významu elementu laického, tímto způsobem k součinnosti povolaného?

K tomu přistupuje ještě ta okolnost, že žalobce a obviněný volí si svého kmeta ne snad z početně omezeného seznamu služebního, z jakého se losuje lavice porotců, nýbrž z početného seznamu ročního. A tu dovoluji si tvrditi, že by svědčilo o značné nešikovnosti nebo indolenci žalobce neb obviněného, kdyby mezi několika sty osob zapsaných v seznamu ročním si nedovedl nalézti někoho, v něhož by mohl spoléhati, že položí hlas pro něho. Jde-li o věc jen poněkud politicky zabarvenou — a která tisková aféra není jí za dnešních dnů? — je to snad zhola nepopíratelné. Ale i při urážkách politicky bezbarvých je to samozřejmé pro toho, kdo si uvědomí, jaký vliv má příslušnost k politické straně ve dnešní společnosti, žijící ve znamení nejtužší politické rozvrstvenosti. To je, řekl bych, psychologická samozřejmost, notorický fakt, který po-

pírati může jen ten, kdo za každou cenu popírati chce; zvrátiti jej mohlo by jen velké číslo pečlivě sebrané celostátní statistiky, nikoli však příležitostná, snad telefonicky vyžádaná informace některého ochotného předsedy kmetského soudu. Rovněž tak je známou věcí, že v soudech rozhodčích, na jichž obdobu »odpověď« ukazuje, aspoň takových, kde strany mají volbu neomezenou neb aspoň volbu ze značného kruhu osob, rozhoduje při hlasování, dojde-li vůbec k němu, zpravidla hlas »nestranného« vrchního rozhodčího. Má-li snad v popírání takovýchto notorických věcí záležeti ona znalost skutečného života, zejména poměrů politických, jejíž nedostatek mně »odpověď« vytýká, pak takovou znalost nezávidím nikomu. Proč vada mnou vytýkaná nebyla aspoň seslabena omezením volby stran na seznam služební, sestavený z poměrně malého počtu osob podle obdoby soudů porotních, mně není známo. Měl-li tím býti, jak by se podle »odpovědi« mohlo zdáti, úmyslně umožněn výběr co nejširší, zejména přibráním novinářů a vůbec osob blízkých tisku v každém případě, je tím má výtka jen ještě zesílena.

Jak z toho viděti nesměřovala má námitka nijak proti samé instituci kmetských soudů, nýbrž týkala se toliko způsobu složení, jakého se jim dostalo v tiskové novele.

Řekl jsem v této souvislosti, že zvýšená tiskovou novelou kvalifikace kmetů nesnese přirovnání s kvalifikací požadovanou od přísedících státního soudu, u nichž je podmínkou právnická erudice. Tím konstatoval jsem způsobem ve vědeckých rozborech obvyklým pouhý, tuším nepopíratelný fakt. Že by měla tatáž kvalifikace býti předepsána i pro kmetské soudy podle tiskové novely, jsem, jak snad každému je zřejmo, neřekl a také říci nechtěl. Jsou tedy »řízné« protidůvody odpovědi zcela zbytečné a padá tím také výtka, že kritika nepřihlíží tu k praktickému životu.

Zmínil jsem se ve své kritice o ustanovení § 31., odst. 2., podle něhož do hlavního seznamu kmetů má býti přijato tolik osob, aby kmet nezasedal zpravidla vícekráte než p ě t k r á t e do roka, a řekl jsem, že má-li to znamenati, že kmet není povinen zasedati více než pětkráte do roka, mělo mu výslovně býti přiznáno právo každou příští volbu odmítnouti. Z »odpovědi« se dovídáme, že to nebylo zamýšleno. Potom ovšem stačilo ustanovení umístiti v prováděcím nařízení, jak »odpověď« sama přiznává. Že jsem při tom přehlédl slůvko »zpravidla«, jak »odpověď« vytýká, jest ovšem nesprávné; vždyť sám toto slůvko výslovně uvádím. Naopak právě hledě na toto slůvko formuloval jsem svou kritickou poznámku výslovně jen

jako hypotbetickou (»mělo-li oním ustanovením býti řečeno...«), což odpověď přehlíží či aspoň zamlčuje.

Vážné pochybnosti vyslovil jsem o úpravě, které se dostalo otázce věcné příslušnosti, pokud jde o přestupek zanedbání povinné péče hledíc k utrhání a urážkám na cti tím, že tento přestupek se přikazuje senátu sborového soudu první stolice, složenému ze tří soudců z povolání, řízení odvolací pak dokonce sborovému soudu druhé stolice, který má rozhodovati podle ustanovení platných o odvolání proti rozsudkům soudů okresních. Vidím v těchto ustanoveních přímo prolomení zásad o organisaci a věcné příslušnosti trestních soudů. Je to jediný přestupek, o kterém má rozhodovati v první stolici celý senát, jehož rozhodnutí má nad to ještě býti přezkoumáno také po stránce skutkové vrchním zemským soudem, až nabudou opět platnosti původní předpisy trestního řádu, snad dokonce v senátu pětičlenném. Tvrdím, že jest to privilegium ničím neodůvodněné, zejména považíme-li, že tato možnost přezkoumání rozsudku sborového soudu první stolice po stránce skutkové není dána ani, když tisková nedbalost se vztahuje na některý z těžkých zločinů proti zákonu na ochranu republiky a zakládá tudíž přečin (§ 42. uved. zákona), ani když jde o obvinění z kteréhokoli zločinu náležejícího před sborový soud prvé stolice. Odpověď odůvodňuje uvedenou úpravu otázky věcné příslušnosti tím, že mohou se tu vyskytnouti různé otázky (tak zejména důkaz pravdy a odůvodněného přesvědčení), vyžadující zkušenějších soudců a dovozuje dále, že tiskové urážky vyžadují k náležitému posouzení větší znalosti a rozvahy, než kterýkoli jiný delikt zanedbání povinné péče, a že stejné odhadování váhy věci není na místě, poněvadž jde o svobodu tiskovou, která zde nebrání ohledy na stát. Zejména nemá prý býti staven do popředí trest a podle jeho výše určovány také větší menší kautely pro trestní řízení, neboť jde v prvé řadě ne o trest, nýbrž o ochranu cti, která, i když byla porušena jen zanedbáním povinné péče, potřebuje přece jiných procesních opatrností než některá jiná věc přestupková.

Je-li toto odůvodnění správné, pak znamená to zvrácení zásady, uznané nejen v našem zákonodárství, nýbrž i snad ve všech jiných zákonech a podržené i v osnovách, že tíže trestného činu, jevící se především v přísnosti trestu, má býti rozhodná pro míru záruk správného rozhodnutí obviněnému zákonem poskytovanou.

Ukazuje-li se na svobodu tiskovou, pak bylo by těchž záruk tím více žádati, jde-li o přestupek nebo dokonce přečin zanedbání povinné péče u zločinů a přečinů politických (§ 42 zákona na ochranu republiky), kde běží přece o svobodné projevy mínění po-

vahy daleko důležitější, než je svobodná kritika činnosti jednotlivých osob, třeba úředních. Je-li správno, že u tiskových urážek jde v první řadě ne o trest, nýbrž o ochranu cti, »ne o trest, nýbrž o čest«, pak platí to zajisté také o urážkách spáchaných jinak než tiskem a rovněž nelze pochopiti, proč by důkaz pravdy neb odůvodněného přesvědčení měl u urážek tiskových vyžadovati více a zkušenějších soudců než u urážek jiných?

Ukázal jsem na to, že, zavádí-li se pro přestupek tiskové nedbalosti také řízení platné pro sborové soudy první stolice se všemi formálnostmi, řízení se přirozeně silně protáhne, že zvyšuje se tím možnost zavlékání procesu a že měly býti aspoň vyloučeny námitky proti obžalovacímu spisu. Tato výtka odbývá se v odpovědi poznámkou, arci nedoloženou, že obavy kritiky v té příčině se neosvědčily.

Dal jsem v úvahu, zda by nebylo bývalo výhodnějším přikázati přestupek tiskové nedbalosti samosoudci u sborového soudu a odvolání z jeho rozsudku soudu kmetskému. Přímo klasické jsou důvody jimiž odpověď potírá toto řešení. Strany by prý neměly důvěry v přezkoumání rozsudku soudem kmetským, (tedy nota bene tímtéž pětičlenným senátem, který, jde-li o zločin nebo přečin spáchaný obsahem tiskopisu, rozhoduje otázku skutkovou s konečnou platností!), protože by přezkoumání to se dělo u téhož soudu, u něhož je samosoudce rozhodující v první stolici, a — druhý argument — poněvadž by záruka poskytovaná větším počtem zkušenějších soudců byla omezena na případy, v nichž došlo k odvolání, jinak by zůstala na papíře. Jako by záruka poskytovaná v tiskové novele přezkoumáním od vrchního soudu a vůbec každá záruka daná opravným prostředkem nebyla omezena jen na případy, ve kterých se tento prostředek uplatní, a jakoby jinak nezůstala jen na papíře!

Shledal jsem podivným, že zpráva ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny čítá k ustanovením, která mají za účel urychliti řízení, také ustanovení § 8 a 10, podle kterých se udělí nejprve k žádosti žalobce odpovědnému redaktoru osmidenní neprodlužitelná lhůta k jmenování původce, potom se ustanoví soudní rok k smírnému jednání nejdéle na 14 dnů, který může k žádosti obou stran býti odročen; pak vyzve se obviněný k nastoupení důkazu pravdy do 14 dnů a jeho návrhy se dodají žalobci k podání vzájemných návrhů do stejně dlouhé lhůty. Řekl jsem, že to jsou poněkud podivné prostředky k urychlení řízení, zejména když promeškání obou lhůt posléz uvedených nemá jiného následku, než že lze za provedení dalších důkazů žádati »jen ke hlavnímu přelíčení a u něho«. Odpověď uvádí proti tomu, že činěná námitka nedoceňuje významu smírného jednání, že bylo nutno toto jednání po-

sunovati do doby, kdy bude zjištěno zda původce zprávy bude jmenován a že lhůta k jmenování původce je tiskovým poměrům přiměřená a ekonomická. Věc má prý se asi tak, jako s výměnou přípravných spisů v procesu civilním; protahování věci při hlavním přelíčení netřeba prý se již tolik obávati, poněvadž úlohu popohánéče hraje i otázka útrat trestního řízení. Ale všecky tyto námitky nejsou sto vzíti mně a snad i mnohému jinému přesvědčení, že účelnou úpravou byla by umožněna nepoměrně lepší koncentrace řízení a tudíž i jeho urychlení bez újmy pro věc samu. Tvrdí-li odpověď, že podle nové úpravy dojde ke hlavnímu přelíčení proti starému řízení o měsíce, ba o léta dříve, nesluší zapomínati, že dříve šlo o řízení porotní se všemi jeho formálnostmi, které samy o sobě vyžadují delšího času a umožňují zavlékání věci, a že porotní hlavní přelíčení se konají jen v určitých, zpravidla dosti řídkých obdobích časových. Je to tedy asi tolik, jako kdyby někdo, chtěje vychvalovati rychlost automobilu nové konstrukce, ujišťoval, že jede daleko rychleji než — budiž mně prominuto toto poněkud triviální přirovnání — drožka tažená vychrtlým koněm. Je pravda sice, že § 10., odst. 3. výslovně ukládá soudu, aby čelil průtahům trestního řízení; ale jaký význam může míti toto ustanovení, když výše uvedený postup, brzdící každé rychlejší tempo, je soudci předepsán obligatorně?

Velmi povrchně odbývá »odpověď« mou výtku, že bylo opominuto upraviti otázku s o u b ě h u s jinými trestnými činy, zejména poněvadž nebylo ani řečeno, zdali příslušnost senátu pro tiskové urážky je výlučná, a to výlučná jak v tom smyslu, že tiskové urážky náležejí výhradně jen před tyto senáty, tak i v tom smyslu, že tyto senáty nejsou příslušné pro žádné jiné trestné činy. Z toho vzniká především pochybnost, zdali kmetský soud, který je toliko zvláštním senátem sborového soudu první stolice (§ 28.), je příslušný také pro konkurující jiné zločiny a přečiny, náležející k příslušnosti sborových soudů první stolice. Praví-li se v odpovědi, že to není možné už pro odlišné složení kmetského soudu, je to zřejmá petitio principii; neboť z tohoto odlišného složení vyplývá jen právě, že příslušnost kmetského soudu měla v zákoně býti výslovně omezena na tiskové urážky, aby tím byla vyloučena jich atrakční síla proti jiným konkurujícím deliktům. Vždyť i složení porotních soudů je odlišné a přece jsou příslušné také pro konkurující trestné činy náležité jinak před sborové soudy první stolice a před soudy okresní. Tím více musí platiti zásady o jednotnosti řízení pro sbíhající se delikty v našem případě, kde jde jen o různé senáty téhož soudu. Poněvadž kmetský soud je podle výslovného ustanovení § 28., jak řečeno, toliko zvláštním senátem sborového soudu první stolice,

měl by, hledíc k mlčení tiskové novely v uvedené příčině, při souběhu tiskové urážky s trestným činem porotním podle ustanovení § 56., odst. 2. porotní soud býti příslušný také pro tiskovou urážku. To by ovšem znamenalo návrat k foru, jehož odstranění bylo právě účelem tiskové novely. Za těchto okolností nezbývá, než pomáhati si ve všech uvedených případech vyloučením podle § 57 a 58 trestního řádu; arci je to jen prostředek z nouze, poněvadž toto vyloučení je možné toliko z některého důvodu v zákoně uvedeného a nemůže jím tudíž býti toliko vyplnění mezery zůstavené zákonem.

Namítá-li se v odpovědi, že je to jen mylná představa, že pojem »sborový soud prvé stolice« je nezměnitelný, pak jsem autoru jejímu povděčen za nový poznatek; neboť dosud jsem se domníval, že tento pojem je jednoznačný. Má-li v tom však spočívati doznání, že tisková novela užila tohoto výrazu — byť i jen nevědomky — ve smyslu jiném než dosavadní zákony, bylo by to doznání povážlivého poklesku proti jednomu z nejdůležitějších pravidel umění legislativního. Ukazuje-li pak odpověď na to, že já sám prohlašuji ve svých přednáškách příslušnost kmetských soudů za výlučnou, je pro mne jen příjemným překvapením, že autor odpovědi se tu dovolává na vyplnění povážlivé mezery v zákoně pojednou autority profesora, nota bene profesora, kterého se své »odpovědi« — patrně za trest — tohoto titulu zbavil.

Ustanovením § 5 a 6 jsem vytýkal, že prohřešují se proti základní zásadě odpovědnosti za vinu, činíce beztrestnost odpovědného redaktora (§ 5) nebo mírnější trestní sazbu (§ 6) závislými na pojmenování původce; neboť původce musí býti stíhatelný, což je někdy věcí náhody (na př. zemřel-li, vystěhoval-li se a podobně). Ještě větším pokleskem proti uvedené zásadě je, že pojmenování původce musí se státi podle výslovného ustanovení obou uvedených paragrafů ve lhůtě stanovené soudem, poněvadž podle § 8 soud tuto lhůtu stanoví jen na žádost žalobce, takže je tím dána beztrestnost nebo mírnější sazba do jeho rukou. »Odpověď« odbývá tuto druhou výtku prostě tvrzením, že odpovědný redaktor může si zajistiti výhody plynoucí z pojmenování původce také tím, že jmenuje původce z vlastního popudu bez soudního vyzvání. To je sice velmi liberální výklad zákona, jenom že to mělo právě býti výslovně řečeno v zákoně samém. Tak jak zákon zní, lze to sotva bez násilí do něho vinterpretovati.

To, co »odpověď« uvádí na odůvodnění ustanovení § 12, podle něhož zavedením trestního řízení proti kterékoli osobě odpovědně se zastavuje běh lhůty žalobní proti ostatním, nemůže nijak vyvrátiti mé tvrzení, že toto ustanovení je v příkrém odporu s ustano-

vením § 28, odst. 3, nařizujícím, že hlavní přelíčení má býti provedeno zpravidla proti všem osobám odpovědným za obsah tiskopisu najednou.

Pokud jde o urážku novin (§ 27), tázal jsem se, proč novela žalobní právo rozštěpuje, dávajíc je po čtyřech týdnech od vyjití zprávy jak vydavateli tak i odpovědnému redaktoru periodického tiskopisu. Při tom jsem podotkl, že odpovědný redaktor bude tu sotva jednati bez dohody nebo docela proti vůli vydavatele, t. j. pravidelně svého zaměstnavatele. Autor odpovědi poučuje mne, že poměr mezi vydavatelem a redaktorem nebývá vždy nejlepší a že i proč zákon úmyslně chtěl přiznati redaktoru větší samostatnost. Skláním se před touto obdivuhodnou znalostí skutečného stavu, jejíž nedostatek se mně tu opětně vytýká; přece však se domnívám, že to, co praví autor »odpovědi«, je dosti řídkou výjimkou, kdežto to, co já jsem řekl, je pravidlem. Odpovědný redaktor, který by proti vůli vydavatele provokoval tiskový proces před trestním soudem, by jistě nezůstal dlouho na svém místě. Zákonodárce, vědomý svého cíle, musí však své normy upravovati tak, aby hověly pravidelným poměrům a ne případům výjimečným. Ukázal jsem dále v této souvislosti na obtíž, jak zjistiti dobu »vyjití zprávy«, zejména u tiskopisů, vycházejících v delších lhůtách, tiskopisů neperiodických. I zde se mně dostalo v »odpovědi« poučení: »Moment vyjití zprávy zjistí se stejně jako všechny ostatní náležitosti žalobního práva. Bude na žalobci, aby jej v případě pochybnosti prokázal. Poněvadž vyjití zprávy je časově moment shodný se započetím rozšiřování tiskopisu, nebude jeho zjištění tak těžké«. Pochybuji, že poslední větu podepíše některý žalobce, od něhož bude požadována taková probatio diabolica, jakou je důkaz, kdy se počalo s rozšiřováním nějakého tiskopisu, zejména půjde-li na př. o měsíčník nebo tiskopis neperiodický. Ostatně nelze pochopiti, proč tisková novela, když již se nebála komplikací vznikajících ze souběhu práv žalobních, nepropůjčila práva žalobního hned od počátku oběma, t. j. jak vydavateli tak i odpovědnému redaktoru, čímž by byla uspořila posléz uvedenému obtíže dotčeného důkazu.

Věnoval jsem pozornost také technické stránce zákona, chtěje tím přispěti k poznání, jak důležitá je tato stránka činnosti zákonodárné, a dokázati, že nesmí býti beztrestně zanedbávána v žádném zákoně, nejméně ovšem v zákonech trestních.

Ukázal jsem na to, že je zejména důležité i řadění jednotlivých paragrafů v zákoně, což jsem demonstroval na § 24, upravujícím otázku, do jaké míry se vztahuje zákon také na tiskopisy neperiodické. »Odpověď« připouští, »že § 24, vsunutý dodatečně do zákona, dostal se při tom na nedobré místo«; vytýká však, že z této

okolnosti přílišně »těžím«. Při tom arci zamlčuje, že jsem vytkl, že tento paragraf je pochybený nejen zařaděním, nýbrž i svým obsahem, poněvadž měly přece býti uvedeny vedle paragrafů v něm citovaných i všecky ostatní, které se na neperiodické tiskopisy mají vztahovati. Neboť toto opominutí vede k neodbytnému argumentu a contrario, že tyto paragrafy se na neperiodické tiskopisy nevztahují. Ostatně je, jak jsem rovněž řekl, výpočet § 24 zbytečný, poněvadž ony paragrafy, jejichž platnost pro tiskopisy neperiodické měla tímto výpočtem býti vyloučena, již svým obsahem na tyto tiskopisy se vůbec ani vztahovati nemohou.

Vytkl jsem dále, že je velmi pochybno, zdali ustanovení § 8, 10. a 18. se vztahují také na zločin utrhání na cti a že tu bylo na místě výslovné ustanovení zákona. Oprávněnost této výtky je jasně dotvrzena tím, co o tom uvádí odpověď. Podle ní ustanovení § 10 o důkazu pravdy se na zločin utrhání vztahovati m á, ustanovení § 8 (lhůta k jmenování původce a jednání smírné) a § 18 (upuštění od potrestání při marně nabízeném zadostučinění) n i k o l i. Proč ne ustanovení § 8. o jmenování původce, je záhadou, když přece jmenování původce může míti důležitý význam i při zločinu utrhání na cti, nejen podle § 1. (rozhodnutí otázky, kdo vůbec může býti stíhán), nýbrž i podle § 5 (beztrestnost při hrozícím propuštění ze služby).

Řekl jsem ve své kritice, že mělo býti aspoň v důvodech objasněno, proč má podle § 8, odst. 2, býti ustanoveno smírné jednání na žádost obviněného také, jde-li o obžalobu v e ř e j n o u, a tázal jsem se, má-li tím snad býti prolomen princip legality. Vysvětlení podáva nám dodatečně autor »odpovědi« sám. Čteme-li je pozorně, seznáváme, že princip legality sice formálně prolomen býti neměl, ale ve skutečnosti, že prolomen je. Neboť co je to jiného, když přiznává se státnímu zástupci právo, aby při rozhodování otázky, zda stíhati či nikoli, přihlížel také k tomu, dostalo-li se uraženému plného zadostučinění? Pak ovšem bylo by důsledné, přiznati toto právo státnímu zástupci také v případě zločinu utrhání na cti, zejména když znění § 8. tomu není na překážku.

Na otázku, má-li ustanovením § 12 o lhůtě žalobní při vzájemných tiskových urážkách býti podle okolnosti zkrácena lhůta k podání žaloby vzájemné, odpovídá autor »odpovědi« záporně. Na námitku, že pak se nedosáhne účelu, k němuž toto ustanovení patrně směřuje, totiž aby soud měl vzájemné obžaloby současně před sebou, což podstatně podporuje možnost smíru, »odpověď« vůbec nereaguje.

Nemohl jsem ovšem mlčením pominouti četných poklesků stylistických, terminologických a linquistických v zákoně. »Odpověď«

vypichuje výraz »důkaz patrně bezúspěšný«, který doporučuji na místě výrazu »důkaz patrně beznadějný«, ač vytýkal jsem na příklad také, že zákon mluví o redaktoru místo o odpovědném redaktoru, o obžalovaném místo vinníku, o vykonání volby kmetů místo o oznámení této volby soudu, že podle textování § 16 musí býti periodický tiskopis zastaven, bylo-li číslo, obsahující soudem nařízené uveřejnění rozsudku, zabaveno a j. v. Míní-li autor »odpovědi«, že to vše »jsou drobnosti, jejichž nepatrnost jest jen dobrým vysvědčením pro autory zákona«, je to ovšem věcí individuálního názoru.

Autor odpovědi staví nade všecky výtky, činěné tiskové novele, že zákon svého cíle dokonale dosáhl, na což prý kritika opominula ukázati. Cílem novely byla »účinná ochrana cti proti nejnebezpečnějším a nejmocnějším útokům na ni: urážkám tiskovým. Theoretikové po řadu desítiletí nenašli ničeho na její ochranu, politikové a praktičtí právníci v roce 1924 však ano. To je naše plus.«

Není mým zvykem a příčí se mému cítění, upírati někomu zásluhy, které mu náleží, nebo je jakýmkoli způsobem umenšovati. Nutno však podle pravdy konstatovati, že, jak každému informovanému známo, theorie od několika desítiletí bojuje za myšlenku zlepšiti ochranu cti odnětím tiskových urážek porotám a přikázáním jich soudům kmetským, že existuje o této věci celá literatura a že již za starého Rakouska se staly pokusy o provedení této myšlenky, které však ztroskotaly na zbědovaných parlamentních poměrech monarchie. Není to tedy myšlenka nová. Že bylo možno u nás ji uvésti ve skutek, to dá se vysvětliti jen, vyvoláme-li si v paměť všeobecné a zejména politické poměry, za kterých se to podařilo. Bylo to tehdejší ovzduší, vyvolané aférou benzinovou a jinými korupčními případy, ovzduší, jak to řekl ministerský předseda Švehla, »prosáklé podezříváním a útoky« na čest, ovzduší, v němž stále důtklivěji se ozývaly hlasy, volající po nápravě.

Dne 6. března 1924 byla v poslanecké sněmovně předložena naléhavá interpelace, podepsaná poslanci všech koaličních stran, vyzývající vládu k podání osnovy zákona, kterým by se urážky tiskové odňaly soudům porotním. Odpovídaje ještě téhož dne na tuto interpelaci, prohlásil ministerský předseda Švehla (stenografická zpráva o 247. schůzi posl. sněmovny, str. 24. d.), že vláda plně uznává oprávněnost tohoto požadavku a že mu co nejdříve vyhoví. Neobvykle rozhodný ton tohoto prohlášení předsedy vlády a obsáhlé odůvodnění k němu připojené, jakož i souvislost s uvedenou interpelací ukazuje nade vší pochybnost, že koaliční strany byly již tehdy pevně odhodlány odníti tiskové urážky porotním soudům stůj co stůj. Zbývalo snad jen ještě získati pro tuto myšlenku koaliční

tisk neb aspoň přiměti jej k tomu, aby zaujal k chystané reformě stanovisko »tolerari posse«.

Také při parlamentním projednávání zákona na ochranu republiky jednáno se zástupci žurnalistiky koaličních stran, protože šlo rovněž o vyloučení celé řady tiskových deliktů z příslušnosti soudů porotních. Přibraní tehdy zástupcové tisku »přes veškerou energii, se kterou hájili zájmy jeho, vedli si při diskusi« — cituji doslova podle své přednášky v Právnické jednotě, uveřejněné v Právníku 1923, str. 162. — »s rozvahou přímo státnickou, ukázali se přístupnými věcným důvodům vyvracejícím jich námitky a .... submitovali i na taková ustanovení, ve kterých by mohlo býti spatřováno jakési omezení oné volnosti, která bývá obyčejně — ač někdy snad neprávem — nazývána svobodou tiskovou.« Zdá se, že také při projednávání tiskové novely zástupcové tisku se neukázali méně transigentními, soudíc aspoň podle toho, že spokojili se s nabídnutou jim čočovicí kmetských soudů ve formě, ve které byly uskutečněny tiskovou novelou. Že jim byly učiněny ještě jiné koncese, jak to ve svém článku podrobně rozvádím, je věcí vedlejší. Bylo předem jasno, že podaří-li se tiskové urážky odníti porotám a přikázati je soudům kmetským se zajištěním náležitého vlivu soudců z povolání, dosáhne se kýženého účelu, totiž zlepšení ochrany cti, judikaturou porot vydané ve psí.

Z toho, co zde uvedeno, je, tuším, s dostatek patrno, kterým činitelům náleží zásluha o to, že se podařilo zlepšiti ochranu cti. Bylo by nevděkem chtíti umenšovati tuto zásluhu jejich a také i všech těch, kteří k tomu přispěli svou hřivnou, třeba sebe skrovnější.

Autor »odpovědi« ukazuje na několika místech na zákon na ochranu republiky, při čemž zdůrazňuje, ač nechce prý tím konati odvetu, ale přece jen s úmyslem dosti průhledným, že tento zákon, ačkoli byl vypracován v dlouhých poradách za neustálé přítomnosti a rozhodujícího vlivu všech našich theoretiků trest. práva, vykazuje po stránce technické četné vady, mezery a nejasnosti. Vady uvedeného zákona jsou mně dobře známy a nenapadá mně chtíti je popírati. Ne proto, že by to nebylo možno; vždyť autor »odpovědi« sám podává přímo kabinetní vzor toho, jak lze popírati i vady nepopíratelné; ale z té příčiny, poněvadž bych se tím dopouštěl téže chyby, ktorou páše autor »odpovědi« sám. Ostatně nejsou tyto vady ani tak četné ani tak zvlášte závažné, jak by se mohlo zdáti podle toho, co o tom se praví v odpovědi. Některé z nich — podtrhuje: jen n ě k t e r é — byly způsobeny tím, že z taktických důvodů nebylo lze mnohé říci tak, jak by se to bylo mělo říci, ba leccos bylo nezbytno říci právě tak, jak to v zákoně stojí.

Než zcela bezvadný není konečně snad žádný zákon, ani takový,

který byl vypracován po dlouholetých zevrubných poradách, s přibráním nejlepších odborníků a po vyslechnutí posudku všech povolaných kruhů. Zázrakem by věru bylo, kdyby byl prost vad zákon vzniklý za tak obtížných poměrů jako právě zákon na ochranu republiky. Tyto obtíže jsem, pokud jde o tiskovou novelu, loyálně uznal ve své kritice, kdež pravím, že je může posouditi »jen ten, kdo sám poznal, jak horká je to půda (rozuměj: parlamentní) a jak těžká práce na tomto »luogo di traffico«, kde nutné vyrovnávání protiv a snahy o sjednání kompromisu co chvíli plodí nové podněty a návrhy a určují nové a nové směrnice, jež musí býti zachovány.« A tu šlo přece jen o úpravu organisace kmetských soudů více méně podle známých vzorů a pouze o několik málo porůzných ustanovení procesních a hmotně právních; ani jediná zákonná skutková podstata trestných činů proti cti nebyla novelou nově upravena nebo měněna. U zákona na ochranu republiky však šlo nejen o četné, buď zcela nové nebezpečí podstatně změněné skutkové podstaty trestných činů toho významu, jaký právě mají delikty proti republice, nýbrž bylo nově sepsati od první do poslední písmeny z brusu nový zákon o státním soudě, o jeho složení a odchylném řízení před ním, vše to ve zcela krátké lhůtě jen několika málo dní, za úmorné, vyčerpávající práce, trvající nepřetržitě od rána téměř až do noci. Jak patrno, byly zde ony obtíže, o kterých mluvím při tiskové novele, ještě zmnohonásobeny.

Ale zde nejde o to, má-li ten či onen zákon vady či-li nic. Otázka zní, co mohlo více býti učiněno, aby se těmto vadám předešlo. Při parlamentním projednávaní zákona na ochranu republiky byli kromě odborníků z kruhů vládních přibráni přední zástupcové theorie, z nichž každý vykazuje také dlouholetou praktickou činnost ve službě justiční. Co více mohlo se státi v tomto směru, autor odpovědi nepraví. Já jsem, pokud jde o tiskovou, takový prostředek označil: p ř i b r a t i t h e o r e t i k a, arci přibrati jej v čas, kdy bylo ještě bez obtíží možno odstraniti vady zákona, které valnou většinou jsou toho druhu, že zkušenému odborníku jsou patrné při prvním zběžném jeho pročtení.

Na tento můj podnět reaguje autor odpovědi těmito slovy: »Ale přes to vše rád a loyalně připouštím beze všeho obalu, že by za pomocí theoretiků byl zákon dopadl s t y l i s t i c k y dokonaleji, ale jistě jen tehdy, kdyby theoretikové byli měli pro svou práci a zejména pro stylistickou redakci u nich obvyklou, bohatou výměru doby pracovní se vším klidem. Když je pro takový způsob práce čas, získává si justiční správa vždy cennou pomoc theoretiků a nešetří v tom směru nákladu. Není-li ale pokdy na dlouhou přípravu, pak musíme spolehnouti na vlastní síly.« Tedy, dobře-li

rozumím — a jinak tomu podle pravidel logiky snad ani rozuměti nelze — znamená to, že přibrání theoretiků nemá, pokud jde o věcný obsah zákona, vůbec významu, pokud pak jde o stylistickou úpravu, že má jen tehdy jakýsi význam, mají-li u nich obvyklou bohatou výměru doby pracovní. Za toto lichotivé uznání budou autoru »odpovědi« zavázáni zajisté všichni theoretikové, kteří v zájmu republiky, často s krajním napětím sil, dávají vládě i parlamentu při pracích zákonodárných k disposici své vědomosti, svou práci i svůj čas. Je přímo nepochopitelné, jak takový výrok mohl učiniti muž, který při tolika příležitostech byl sám účasten této činnosti theoretických odborníků, činnosti, které se z povolaných stran dostalo nejednou plného uznání. Snad tu jde jen o nepromyšlený a nedomyšlený výrok, uklouznuvší v zápalu polemiky. Ale ani to by nemohlo býti omluvou jeho původci, neboť ani v polemice neměl pouštěti s očí své odpovědné postavení úřední, zejména, když dává celému místu stylisticky takový nátěr, jakoby mluvil oficiálně jménem justiční správy, ačkoliv, jak jsem o tom pevně přesvědčen, si nevyžádal k tomu potřebného zmocnění.

Shrnuji a končím:

Ze svého úsudku o tiskové novele nemohu sleviti ani písmeno. Nechtěl jsem se jím dotknouti nikoho, aniž snížiti zásluhu kohokoli a v kterémkoli směru. Mně při tom šlo a jde i tu o jediné, totiž aby zákony naší republiky byly dokonalé, dokonalé po stránce věcné i technické. Je-li to žádoucné u každého jiného zákona, je to přímo kategorickým imperativem u zákonů trestních, jak hmotně právních, tak procesních. při kterých jde o správné a přesné určení hranice mezi jednáním trestným a beztrestným, o vhodnou úpravu prostředků ke zjištění pravdy a konec konců o svobodu a čest občanskou. Obejíti se tu bez součinnosti zástupců theorie není možno, nejméně už v tom případě, když poměry vyžadují, aby obtížná materie byla zákonem upravena na kvap, na půdě samého parlamentu, takřka ve vřavě zápasu politických stran.

Kdo chce jíti za týmž cílem a, prost jsa ješitné nedůtklivosti ke kritice svého díla, nečiní nároku na uznání své neomylnosti, s tím vždy rád si podám ruku ke společné práci.